

Tisztelt és kedves Jelenlevők!

Sokan ismertek: nyelvtanár vagyok. Arra az időre, amit igazgatói szerepben fogok eltölteni, nem akarom elhagyni eredeti foglalkozásomat: szavakat fogok tanítani.

A szavak ugyanis nagyon fontosak. Most nem beszélek János evangéliumának első mondatáról - in principio erat verbum: kezdetben vala az ige - mert akkor másról nem is beszélhetnék. Arra az érdekességre szeretném felhívni a figyelmeteket, hogy vannak lefordíthatatlan szavak. Most úgy tervezem, persze az élet hozhat más gondolatot, hogy mind a négy igazgatói beszédben ilyen lefordíthatatlan szavakról fogok beszélni nektek.

Ma elsőként egy játékos hanghatású finn szót fogunk megtanulni. Ez finnül úgy hangzik: sisu. Megkérdeztem az unokámat, aki persze nem tud finnül, de magyarul korához képest kitűnően, mi az a sisu. Azt válaszolta: kismalac.

Talán igaza van: a kismalac gömbölyű, kikezddhetetlen, pici létére erős.

Én egy kicsit tudok finnül, és tudom, hogy a sisu nem kismalac. De sokan mások is ismerhetik ezt a szót, mindazok, akik jártasak az autótechnikában. A sisu egy nagyon nagy darab, nekem, ha Nyugat-Európa forgalmas autópályáján kettő közé kerülök, ijesztően nagy darab, erős kamion márkanéve.

A finn sisu mind e kettő, és mind e kettőnél több és más. Ha megnézed a szótárt, ezt a kiábrándító jelentést találod: kitartás.

És éppen erről akarok beszélni, miért kiábrándító, miért nem vonzó ez a szó, és főleg ez a tartalom: kitartás, kitartó, kitartani. Mi van benne, mögötte, mellette, ami taszít?

Ha valaki kitartóan végez, csinál valamit, biztos hosszú ideig teszi - márpedig a mi felgyorsult életünkben gyorsan, minél előbb végére kell jutni a dolgoknak, minél hamarabb valami eredményt kell elérni, nincs idő totojázni, pizsmogni, vacakolni, bíbelődni. De nemcsak az idő szorít, belül is szorít valami: ami sokáig tart, unalmassá válik, gondolod. És főleg: olyan tág a világ, annyi mindent lehet, kell, mindig újat, látni és hallani, ha egy valami leköt, sok minden másról lemaradhatunk.

A kitartásban semmi könnyedség nincs, semmi lezserség. Pedig igazán csak az a jó, ami szinte magától jön, ami üdít, csak azt érezzük természetesnek.

A kitartás éppen ellenkezőleg: izzadságszagú. Nem kell hozzá nagy ész, különös tehetség, találékonyság, innovatív szellem, bátorság.

A kitartásban nincs semmi spontaneitás. Kitartásra valami külső körülmény, mások akarata (a diákéletben a szülők, a tanárok ösztönzése) kényszeríti az embert, mint ahogy a finnek sisuját is úgy magyarázzák, hogy a zord természeti körülmények, a jégkorszak csiszolta, kemény, sziklás talaj, történelmükben pedig a több, mint 1000 éves idegen (svéd, majd orosz) elnyomás munkálta ki nemzeti sajátossággá, nemzeti erénnyé.

No itt álljunk meg egy pillanatra: mi van, ha nem mások akarata, nem külső körülmény kényszeríti az embert kitartásra? Mi van, ha magam döntök úgy: kitartó leszek?

Nem addig, míg a gránitsziklás talajt termővé változtatom, nem addig, amíg megváltozik körülöttem a világ, a politika, a gazdaság, csak addig, amíg én elhatározom, eldöntöm: addig, amíg ezt a feladatot el nem végzem, nem állok fel; csak addig, amíg azt a mulasztásomat nem pótoltam, nem kapok bele új dologba; csak addig, amíg a hibát, a bűnt, amit elkövettem, ki nem javítom, meg nem bánom, csak addig, amíg a szokást, amit magam is rossznak tartok, el nem hagyom, nem leszek jóban magammal.

Próbáld ki, mi van, mi történik ilyenkor. De én is megjósolhatom: nem fáradt leszel az elvégzett feladat, munka után, hanem elégedett, nem idegeskedéssel viseled tovább a mulasztás terhét, hanem felszabadulsz, nem nyomaszt a hibád, a bűnöd, nem csak levetettél egy rossz szokást, hanem sokkal több energiád, sokkal több erőd lesz. A kitartásnak ugyanis ez a titka, ez a lényege: lelkierőt ad. Minél kitartóbbak vagyunk, annál többet. Olyan, mint a szeretet. Minél tovább fogyasztod, minél inkább élsz vele, annál több lesz a birtokodban.

Azt is mondják, nem kell hozzá ész. Én az ellenkezőjét állítom: bizony sok ész kell például ahhoz, hogy választani tudj jó és rossz kitartás között. Szerencsére a rossz kitartásnak más a neve: makacskodás, makacsság, sőt megátalkodottság. Látod, most is milyen fontos a szó? De még ahhoz is kell ész, hogy a jó kitartásban is megtaláld a kellő mértéket. De a mértékről majd máskor...

Most még azt szeretném elmondani, hogy a kitartáshoz elengedhetetlenül hozzátartozik valami, ami első hallásra szintén nem vonzó: az önkorlátozás. Kétségtelen, hogy miközben kitartó vagyok egy dologban, másról le kell mondanom: meg kell parancsolnom magamnak, hogy ne kapcsoljam be a számítógépet, amíg nem tanultam meg a latin szavakat. De észrevetted? Meg kell parancsolnom magamnak: én döntök, nem más valaki, nem a számítógép. Belülről vezérelt vagyok, nem a külvilág rángat.

Pilinszky János imént felolvasott gondolataiból pedig már megtanultuk, hogy amikor ilyen módon vagyunk a magunk vezérei, a magunk urai, az önzetlenség iskoláját járjuk, "a munkába belefeledkezve valósulhatunk meg és szabadulhatunk meg igazán".

Az előbb a kitartás gyümölcseként elégedettséget, felszabadultságot, egyre több lelkierőt jósoztam, Pilinszky János az oly divatos önmegvalósításnak az igazi útját, az önzetlenség útját járónak ígéri a felszabadultságot.

Mi az? Olyan lelkiállapot, amit sajnos nagyon ritkán érzünk. De azt gondolom, bármilyen ritka, és bármilyen összetett, mindenki felismeri, és kívánom, hogy mindenki élje át. Hasonló ahhoz, amikor egy reggel iskolába jövet szinte minden ok nélkül, megmagyarázhatatlanul egész lényemet áthatja a derű. Ugyanolyan nap lesz, mint a többi, de nem nyomaszt semmi, átsuhan az agyamon az összes tennivaló, de valami rend és könnyedség veszi körül, magam is csodálkozom, hiszen nem ez vagy az, hanem valamiképpen az egész okozta, hozta, és a derűn kívül csak hálát érzek. Lehet, hogy kitartó voltam tegnap valamiben?

Ezért kitartást és derűt kívánok mindannyiótoknak az új tanévhez, a holnap kezdődő 2009/2010-es, új tanévben.